

දේශීය වෙදකමින් ගිලිහී යන ඖෂධීය මිවන ශාක.

වර්තමාන සමාජ ක්‍රමය තුළ වෛද්‍යවරයෙකුට යම් සැලකීමක්, ගෞරවයක් හිමිවේද එයට සිය දහස් ගණනකටත් වඩා වැඩියෙන් අතිත සමාජ සංස්ථාව තුළ ගමේ වෙදමහතා එම ගෞරවයට හා සැලකීමට පාත්‍ර විය. ඒ අපටම උරුම වූ දේශීය වෛද්‍ය ක්‍රමය උපයෝගී කරගනිමින්, පරිසරයට හිතකර වූ ක්‍රියා කලාපයක් තුළ මිනිසාට පමණක් නොව සතුන් හා ශාක වලට ද ප්‍රතිකාර කිරීමට අවශ්‍ය දැනුමත් හැකියාවත් අවශ්‍ය කැපවීමත් ඔහු තුළ තිබූ නිසාවෙනි. කෙසේ වෙතත් ඔහුගේ බෙහෙත් වට්ටෝරුව බොහෝ දුරට සමන්විත වූයේ ඖෂධ ගුණයෙන් පිරි සපුෂ්පිය (මල් හටගන්නා) ශාක වල කොළ මල් ගෙඩි පොතු හා මුල් යනාදියෙනි. එහෙත් ඔහුගේ ඇතැම් බෙහෙත් වට්ටෝරු තුළ මල් හටගන්නා ශාක වලට අමතරව මල් හට නොගන්නා ශාක කාණ්ඩයක් වන (අපුෂ්පිය) ප්‍රබල ඖෂධීය ගුණයෙන් පිරි මිවන රුපි ශාකවල කොටස් ද අන්තර්ගත වී තිබුණ බවට සාක්ෂි ඇත.

මිවන හා මිවන රුපි ශාක (ferns and fern allies) යනු මල් හෝ බීජ හට නොගන්නා ඉතා ආකර්ශණීය පත්‍ර සහිත ශාක කාණ්ඩයකි. උද්භිත විද්‍යානුකූලව Pteridophyta නමැති ශාක කාණ්ඩය යටතේ මේවා වර්ග කර ඇති අතර ලොව පුරා මෙම ශාක කාණ්ඩය සතුව විශේෂ 12,000ක් පමණ හඳුනාගෙන ඇති අතර, විශේෂ 362 ක් පමණ මේ වන විට ශ්‍රී ලංකාවෙන් හඳුනාගෙන ඇත. මිවන හා මිවන රුපි ශාක බොහෝ දුරට තෙත් අඳුරු හා සෙවන සහිත පරිසරවල පැතිර පවතින අතර වැසි වනාන්තරවල බිම් ස්ථරය ආශ්‍රිතව බහුල ලෙස හමුවේ. කෙසේ වෙතත් මෙම ලිපියෙන් ප්‍රධාන වශයෙන් විමසුමට ලක් කරන්නේ මිවන ශාක සතුව ඇති ඖෂධීය වටිනාකම හා ඒවා සංරක්ෂණය කිරීමේ වැදගත්කමය.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ හමුවන සම්පූර්ණ ඖෂධ ශාක විශේෂ සංඛ්‍යාව මෙතෙකැයි කීමට තරම් වූ සම්පූර්ණ සංගණනයක් සිදුවී නැතත් ආසන්න වශයෙන් ඖෂධ ගුණයෙන් පිරි ශාක විශේෂ 1500 ක් පමණ දේශීය වෛද්‍ය විද්‍යාවේදී භාවිතා කරන බව විශ්වාස කෙරේ. මේ අතර _____ගන්න වශයෙන් සංඛ්‍යාත්මකව 25ක් පමණ වූ මිවන හා මිවන රුපි ශාක ප්‍රමාණක්ද ඇතුලත් වී ඇති අතර ඒ පිලිබඳව නිවැරදි හා ප්‍රමාණාත්මකව තොරතුරු සොයාගැනීමද ඉතාමත් දුෂ්කරය. අපගේ දේශීය වෛද්‍ය විද්‍යාවේ මිවන ශාක වලට එතරම්ම ප්‍රමුඛත්වයක් නැතත් ඉන්දියාව, මැලේසියාව, චීනය, ජාපා, පිලිපීනය හා තායිලන්තය යන රටවලත් ඇතැම් අප්‍රිකානු රටවලත් මේවා විවිධ ප්‍රතිකාර සඳහා බහුලව භාවිතා කරනු ලැබේ. පලමු වගුවෙන් දක්වා ඇත්තේ අපගේ දේශීය වෙදකමෙහි භාවිතයට යැහෙන මිවන හා මිවන රුපි ශාක අතර අතලොස්සකි.

වගුව 1 : ශ්‍රී ලංකාවේ දේශීය වෛද්‍ය ප්‍රතිකර්මවල භාවිතා කරන මිවන හා මිවන ශාක සමහරක්

උද්භිත විද්‍යාත්මක නාමය	කුලය	සිංහල නම
<i>Blechnum orientale</i>	Blechnaceae	බරුකොකු
<i>Diplazium polypodioides</i>	Dryopteridaceae	මියෙන දළු
<i>Dicranopteris linearis</i>	Gleichniaceae	කැකිල්ල
<i>Lycopodiella cernua</i>	Lycopodiaceae	බඩල් හතස්ස
<i>Huperzia phlegmaria*</i>	Lycopodiaceae	මහ හැඩයා
<i>Huperzia squarrosa*</i>	Lycopodiaceae	කුඩා හැඩයා
<i>Huperzia pulcherima*</i>	Lycopodiaceae	කුඩා හැඩයා
<i>Nephrolepis hirsutula</i>	Oleandraceae	රිල්ල
<i>Helminthostachys zeylanica*</i>	Ophioglossaceae	තනි වැල්
<i>Ophioglossum pendululum*</i>	Ophioglossaceae	පඩ්ධාතු
<i>Ophioglossum cosiulum</i>	Ophioglossaceae	එක්පෙති පියන්
<i>Drynaria quercifolia</i>	Polypodiaceae	ඩේදුරු
<i>Pyrrosia hetarophyall</i>	Polypodiaceae	පහම් පෙති
<i>Acrostichum aureum</i>	Pteridaceae	කැරැන්කොකු
<i>Adiantum caudatum</i>	Pteridaceae	තුඩවැඩියා
<i>Lygodium flexuosum</i>	Schizeaceae	පඹවැල්
<i>Selaginella wightii*</i>	Selaginellaceae	සංජිවනි

* වනසත්ව හා තුරුලතා ආරක්ෂණ පනත යටතේ සංරක්ෂිත විශේෂ.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ හමුවන ඖෂධීය මිවන ශාක අතුරින් බොහොමයක් භාවිතා කරනුයේ වර්ම රෝග හා කැඩුම් බිදුම් වෙදකමේ යොදාගන්නා තෙල් වර්ග නිස්කරණයටයි. මහ හැඩයා, කුඩා හැඩයා, පහම් පෙති හා ඩේදුරු වැනි විශේෂ මෙලෙස තෙල් වර්ග නිස්කරණයට යොදා ගන්නා අතර වන්දුකන්නි තෙලය, කේතකි තෙලය, අගුරාප තෙලය, විද්‍යාරාප තෙලය වැනි නිෂ්පාදනවල පඹ නමැති මිවන ශාකයේ සංඝටක අඩංගුය. කැරැන්කොකු කඩොලාන ශාක ප්‍රජාවේ බහුලව හමුවන ආකාරයට පත්‍ර දරන ප්‍රමාණයෙන් තරමක් විශාල මිවන ශාකයකි. සාමාන්‍යයෙන් ලවන සහිත ජලය ප්‍රිය කරන මෙම ශාකය සතු ප්‍රබල ඖෂධීය ගුණය හේතුවෙන් බොහොමයක් ප්‍රතිකර්ම වලද යොදාගන්නා ඖෂධ වර්ග නිපදවීමට මෙය භාවිතා කරයි. උදරය දැවිල්ල, පණුරෝග, ලේ අතිසාරය හා විෂ ශරීරගත වීම වැනි අවස්ථාවලදී කැරැන්කොකු ශාකයේ ලපටි පත්‍ර හා භූගත කොටස් ඖෂධ වර්ග සකසා ගැනීමට භාවිතා කරයි. එයට අමතරව මෙම ශාකයේ ලපටි පත්‍ර භාවිතයෙන් රසවත් ව්‍යාංජනයක්, මැල්ලුමක් මෙන්ම අවිචාරදූ පිළියෙල කරනු ලැබේ.

බොහෝ විට මාර්ග දෙපස බැවුම්වල හමුවන තුඩ වැඩියා නම් මිවන විශේෂය දියවැඩියාව උණ හා කැස්ස මෙන්ම වර්ම රෝග සඳහා අවයව ඖෂධ වර්ග සකසා ගැනීමට භාවිතා කරන බව ඉපැරණි පතපොතේ සඳහන් වේ. මුත්‍රා පහ කිරීමේදී ඇතිවන වේදනාව සමනය කිරීමටත්, ලිංගික දුර්වලතා වලදී යොදාගන්නා ප්‍රතිකාර සඳහාද එක්පෙති පියන් නමැති මිවන විශේෂය භාවිතා කරනු ලැබේ. තවද පොස්ෆරස් (P), යකඩ (Fe) හා කැල්සියම් (Ca) සපයන ප්‍රභවයක් ලෙස තනිවැල් නමැති මිවන ශාකය වැදගත් වන අතර එහි භූගත කඳ (රෙරෙසෝමය) උපදංශය, අතිසාරය, පිනස, කක්කල් කැස්ස වැනි රෝග ගණනාවකටම අවයව ඖෂධ සාදාගැනීමට භාවිතා කරයි. එමෙන්ම ඩේදුරු ශාකයේ රෙරෙසෝමය හා ලපටි පත්‍ර අජීරණය, කැස්ස, ඉදිමුම හා ක්ෂයරෝගය වැනි රෝග වලට ප්‍රතිකාර කිරීමේදී යොදාගනු ලැබේ.

ආකාර 1; *Huperzia phlegmaria* (මහ හැඩය)
 වදවී යාමේ තර්ජනයට ලක් වූ ඖෂධීය
 මිවන ගාකයක්. (ආර්. එච්. ජී. රතිල්)

ආකාර 2; *Drynaria quercifolia* (බේදුරු)
 අපිගාඩිය ලෙස වැඩෙන ඖෂධීය මිවන ගාකයක්.
 (තෝමස් ජෙත්සන්)

ආකාර 3; *Ophioglossum pendulum* (පට්ටාතු)
 වදවී යාමේ තර්ජනයට ලක් වූ ඖෂධීය මිවන
 විශේෂයක්. (තෝමස් ජෙත්සන්)

ඉහත වගුවේ සඳහන් ශාකවලට අමතරව අප රටේ හමුවන ඇතැම් මිචන ශාක විශේෂ සතුට ඉතා ප්‍රභල ඖෂධීය ගුණයක් ඇතත් ඒවා අපගේ දේශීය වෙදකමේ යොදාගත් බවට සාක්ෂි නොමැත. ශ්‍රී ලංකාවේ කඳුකර හා උප කඳුකර වනාන්තර ආක්‍රමණය කරමින් පැතිර යන ආගන්තුක ආක්‍රමණශීලී ශාකයක් (Alien Invasive Species) ලෙස නම් කර ඇති *Pteridium aquilinum* (වැරැල්ල) මෙයට හොඳම උදාහරණයකි. අප එය කරදරකාරී වල් පැලෑටියක් ලෙස සැලකුවත් විනය, තායිලන්තය, පිලිපීනය, පැපුවා නිව්ගිනියාව යන රටවල එය ඖෂධීය ශාකයක් ලෙස බහුලව භාවිතා කරයි. තවද විසිතුරු පැලයක් ලෙස පමණක් ලංකාවේ භාවිතා කරන Bird nest (*Asplenium nidus*) හෙවත් කුරුළු කැඳුම් මිචනය මැලේසියාවේ හා පිලිපීනයේ ඖෂධ වර්ග නිස්සාරණයට යොදා ගනියි. කෙසේ උච්ච මිචන ශාක පුෂ්පීය ශාක තරම් ලාංකික ජන ජීවිතය හා සෘජු බැඳීමක් නොමැත. එහෙත් ඒවාද අනෙකුත් ජීවී විශේෂ මෙන්ම ජෛව විවිධත්වයේ එක් වැදගත් සංඝටකයකි. එහෙයින් ඒවා සතු ඖෂධීය මෙන්ම පාරිසරික වටිනාකම අධ්‍යයනය කිරීමද සංරක්ෂණය කිරීමද අත්‍යවශ්‍ය කාරණා වේ.

කෙසේ වෙතත් අනෙකුත් සියළුම ජීවී විශේෂ වලට මෙන්ම, මිචන ශාක වලටද වර්ථමානයේ සිදුවන සිඝ්‍ර පරිසර වෙනස්වීම් හමුවේ ස්වභාවික පරිසර පද්ධති තුළ තම පැවැත්ම තහවුරු කර ගැනීමට දැඩි පරිශ්‍රමයක් දැරීමට සිදුවී ඇත. කෘෂිකාර්මික හා කාර්මික ව්‍යාපෘති සඳහා වනාන්තර හෙළි කිරීම හා ලෝක දේශගුණයේ සිදුවන වෙනස්වීම් (Global Climate Change) මෙම ශාක කාණ්ඩයේ අනාගත පැවැත්ම තහවුරු කරන ප්‍රධාන නිර්ණායක බවට පත්ව ඇත. ශ්‍රී ලංකාව තුළ හමුවන 362 ක් පමණ වූ මිචන හා මිචන රූපි ශාක අතුරින් 13ක් පසුගිය වසර 120 පමණ කාලය තුළ නැවත වාර්ථා කිරීමට නොහැකි වී ඇති අතර විශේෂ 90ක් වැඩි යාමේ තර්ජනයට ලක් වූ විශේෂ ලෙස සලකා වනසත්ව හා තුරුලතා ආරක්ෂණ සභා යටතේ සංරක්ෂිත විශේෂ ලෙස නම් කර ඇත. දැනට ඉඳහිට හෝ භාවිතයට ගැනෙන ඖෂධීය මිචන ශාක අතුරින් විශේෂ කිහිපයක්ද (මහ හැඩයා, කුඩා හැඩයා, පඬිබාහු, එක්පෙති පියත් හා තනි වැල්) වැඩි යාමේ තර්ජනයට ලක් වී ඇති අතර ඒවා සංරක්ෂිත විශේෂ ලෙසද නම් කර ඇත. ඖෂධීය මිචන ශාක පමණක් නොව සියළුම මිචන ශාක ගැනත් ලංකාවේ පර්යේෂණ කෙරී ඇත්තේ ඉතාමත්ම අඩු වාර ගණනකි. එහෙයින් මෙම අපුරු ඖෂධීය ශාක කාණ්ඩය පිළිබඳවත්, ඒ හා බැඳී සාම්ප්‍රදායික දැනුම රැස් කිරීම පිළිබඳවත් පර්යේෂණ කිරීම හා අධ්‍යයනය කාලීන අවශ්‍යතාවයක් වන අතර, එම අධ්‍යයනයන් එම ශාක කාණ්ඩයේ තිරසාර භාවිතයන්ටත්, අනාගත සංරක්ෂණ ක්‍රියාදාමයටත් මනා පිටුවහලක් වනු ඇත.

ආර්. එච්. ජී. රනිල්
 කෘෂිකාර්මික විද්‍යා පශ්චාත් උපාධි ආයතනය,
 ජේරාදෙනිය විශ්ව විද්‍යාලය.

විශේෂ ස්තූතිය :   ආචාර්ය ඩී. කේ. එන්. ජී. පුෂ්පකුමාර
    ජේෂ්ඨ කථිකාචාර්ය,
    ජේරාදෙනිය විශ්ව විද්‍යාලය.